

Angielski (i nie tylko) w warszawskich przedszkolach

Dorota Popowska

Już we wrześniu 2015 r. dyrektorzy przedszkoli i nauczyciele wychowania przedszkolnego zmierzają się z realizacją przygotowania językowego dzieci w przedszkolach. Warszawa jako miasto wielojęzyczne podjęło wyzwanie wdrożenia tej zmiany poprzez wiele działań, nadając całemu przedsięwzięciu miano **Warszawskiego modelu przygotowania językowego w wychowaniu przedszkolnym**.

Jak każda z wprowadzanych zmian, także ta ma dwa oblicza. Z jednej strony mamy działania podejmowane na szczeblu centralnym i samorządowym, z drugiej zaś obawy kadry pedagogicznej oraz rodziców. Prezentowany w artykule *Warszawski model przygotowania językowego w wychowaniu przedszkolnym* (nazywany dalej *Modelem*) jest propozycją rozwiązań systemowych i działań informacyjnych.

Początek: zmiana w prawie oświatowym

Minister Edukacji Narodowej *Rozporządzeniem z dnia 30 maja 2014 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (MEN 2014a) wprowadził do podstawy programowej wychowania przedszkolnego kolejny cel mówiący o *przygotowaniu dzieci do posługiwania się językiem*

obcym nowożytnym poprzez: rozbudzanie ich świadomości językowej i wrażliwości kulturowej oraz budowanie pozytywnej motywacji do nauki języków obcych na dalszych etapach edukacyjnych.

W podstawie programowej określono efekty kształcenia w ramach nowego obszaru wychowania przedszkolnego (MEN 2014a). Dziecko kończące wychowanie przedszkolne powinno uczestniczyć w zabawach prowadzonych w języku obcym, reagować na proste polecenia wydawane przez nauczyciela, rozumieć ogólny sens opowiadanych historii oraz powtarzać rymowanki, proste wierszyki i piosenki.

Zgodnie z rozporządzeniem przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym może być realizowane poprzez włączenie treści z zakresu języka obcego w proces dydaktyczno-wychowawczy zabawę oraz czynności opiekuńczo-wychowawcze, lub poprzez zajęcia językowe – w obydwu wypadkach prowadzone przez wykwalifikowaną

kadre. Konsekwencją tego zapisu jest konieczność uzupełnienia przez nauczycieli wychowania przedszkolnego kwalifikacji pozwalających na przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym, na zasadach opisanych w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2014 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli* (MEN 2014b).

Niniejsze rozporządzenie wprowadza regulację, która w okresie przejściowym (tj. do dnia 31 sierpnia 2020 r.) stwarza nauczycielom oraz osobom posiadającym kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych, legitymującym się świadectwem znajomości danego języka obcego w stopniu co najmniej podstawowym, możliwość nauczania języka obcego bez konieczności ukończenia studiów podyplomowych lub kursu kwalifikacyjnego z zakresu wczesnego nauczania danego języka obcego.

Wprowadzenie okresu przejściowego pozwoli nauczycielom wychowania przedszkolnego, mającym odpowiedni poziom znajomości języka obcego, określony w tym rozporządzeniu, lecz niemającym przygotowania w zakresie wczesnego nauczania danego języka obcego, na uzupełnienie wymaganego przygotowania metodycznego. Tym samym nabędą oni pełne kwalifikacje do prowadzenia zajęć z języka obcego w przedszkolu.

Działania systemowe

Opracowany przez metodyków Warszawskiego Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń (WCIES) oraz urzędników Biura Edukacji stołecznego ratusza dokument pt. *Warszawski model przygotowania językowego w wychowaniu przedszkolnym* obejmuje następujące części: podstawę prawną, diagnozę stanu kwalifikacji nauczycieli wychowania przedszkolnego oraz standardy: metodyczny, organizacyjny i doskonalenia nauczycieli.

Diagnoza stanu kwalifikacji nauczycieli wychowania przedszkolnego wymaganych do nauczania języka obcego nowożytnego

W marcu br. przeprowadzono diagnozę stanu kwalifikacji nauczycieli. Raport z tego badania zawiera strukturę stanu kwalifikacji nauczycieli wychowania przedszkolnego opisaną

na dziewięciu profilach kompetencyjno-kwalifikacyjnych, uwzględniających dwa komponenty pełnych kwalifikacji wymaganych przez rozporządzenie, tj.:

- przygotowanie metodyczne z zakresu wczesnego nauczania języka obcego nowożytnego;
- kompetencje/kwalifikacje językowe.

Ustalono następujące grupy kwalifikacyjno-kompetencyjne nauczycieli:

- nauczyciele mający pełne kwalifikacje, tj. certyfikat potwierdzający znajomość języka obcego na poziomie B2 oraz przygotowanie metodyczne z zakresu wczesnego nauczania języka obcego;
- nauczyciele mający certyfikat potwierdzający znajomość języka obcego na poziomie B2, lecz niemający przygotowania metodycznego z zakresu wczesnego nauczania języka obcego;
- nauczyciele deklarujący znajomość języka na poziomie B2 (nieposiadający certyfikatu), mający przygotowanie metodyczne z zakresu wczesnego nauczania języka obcego;
- nauczyciele deklarujący znajomość języka na poziomie B2 (nieposiadający certyfikatu), niemający przygotowania metodycznego z zakresu wczesnego nauczania języka obcego;
- nauczyciele deklarujący znajomość języka na poziomie B1, mający przygotowanie metodyczne z zakresu wczesnego nauczania języka obcego;
- nauczyciele deklarujący znajomość języka na poziomie B1, niemający przygotowania metodycznego z zakresu wczesnego nauczania języka obcego;
- nauczyciele deklarujący znajomość języka na poziomie A2;
- nauczyciele deklarujący znajomość języka na poziomie A1;
- nauczyciele deklarujący brak znajomości języka (tzw. A0).

Na podstawie ustalonych profili kompetencyjno-kwalifikacyjnych opracowano osiem ścieżek doskonalenia nauczycieli, które opisano w standardzie doskonalenia nauczycieli.

Standard doskonalenia nauczycieli

Standard doskonalenia nauczycieli opracowany został z myślą o dyrektorach placówek oraz zarządach dzielnic m.st. Warszawy. W *Modelu* zaplanowano formy doskonalenia dotyczące dwóch wymienionych komponentów pełnych kwalifikacji, czyli:

- kursy kwalifikacyjne z zakresu wczesnego nauczania języka obcego nowożytnego;
- kursy językowe dla poziomów od A0 do B2 kończące się zdobyciem certyfikatu.

Przeprowadzona w marcu br. *Diagnoza stanu kwalifikacji nauczycieli* pokazała, że działania, które należy podjąć, powinny być skoncentrowane na zorganizowaniu kursów językowych dla nauczycieli wychowania przedszkolnego oraz ich bieżącym wsparciu metodycznym. Duży odsetek nauczycieli niemających kwalifikacji językowych oraz duże zróżnicowanie w poziomach kompetencji i kwalifikacji językowych nauczycieli wymusiły opracowanie jednolitego systemu finansowania kursów językowych w związku z określonymi ścieżkami doskonalenia nauczycieli.

Zgodnie z zapisami w *Modelu*, wdrażaniem systemu organizacji i finansowania form doskonalenia nauczycieli zajmują się: Biuro Edukacji Urzędu m.st. Warszawy, WCIES i zarządy dzielnic oraz dyrektorzy placówek. Zakres zaangażowania instytucji określony został w standardzie doskonalenia nauczycieli poprzez opis ścieżek doskonalenia nauczycieli oraz finansowanie ich kształcenia.

Diagnoza stanu kwalifikacji nauczycieli oraz rekrutacja na kursy uwzględniły deklarowany przez nauczycieli poziom znajomości języka. Jak pokazały przeprowadzone w lipcu br. testy poziomujące, ścieżka doskonalenia dla nauczycieli na poziomie zaawansowania językowego B2 wymaga zróżnicowania i tym samym podziału na dwie następujące ścieżki doskonalenia:

- ścieżka B2/C – dla nauczycieli mających wysokie umiejętności na poziomie B2 i wymagających jednosemestralnego przygotowania do egzaminu certyfikującego;
- ścieżka B2 – dla nauczycieli o niższych umiejętnościach na poziomie B2 i wymagających odbycia pełnowymiarowego kursu dla poziomu B2, co łącznie z kursem przygotowującym do egzaminu certyfikującego oznacza trzyletnią ścieżkę edukacyjną.

Dychotomizacja poziomu B2 zapewnia większą efektywność kosztową, gdyż nauczyciele wymagający tylko przygotowania do egzaminu certyfikującego nie będą obciążeni kosztownym trzyletnim doskonaleniem na poziomie B2. Jednocześnie nauczyciele ci uzyskają pełne kwalifikacje już w styczniu 2016 r.

Zakres odpowiedzialności za organizację i finansowanie kursów podzielono pomiędzy Biuro Edukacji Urzędu m.st. Warszawy, WCIES, zarządy dzielnic oraz dyrektorów placówek. Środki przeznaczone na doskonalenie językowe nauczycieli będą pochodzić z następujących źródeł:

- kursy językowe od poziomu A0 do poziomu A2 – budżety zarządów dzielnic oraz budżety dyrektorów szkół i placówek;

- kursy językowe od poziomu B1 do B2 (z wyłączeniem egzaminów certyfikujących) – budżet Biura Edukacji Urzędu m.st. Warszawy;
- kursy kwalifikacyjne z zakresu wczesnego nauczania języka obcego – budżet Biura Edukacji Urzędu m.st. Warszawy oraz WCIES w Warszawie;
- egzaminy certyfikujące – w ramach środków przyznanych Uchwałą Rady Miasta na rok 2015 na refundację doskonalenia nauczycieli.

Standard metodyczny

Standard metodyczny opracowano głównie z myślą o nauczycielach i jest on propozycją zorganizowania procesu dydaktycznego. W zakresie treści dydaktycznych zawiera proponowane powiązania treści wychowania ogólnego z nauczaniem **języka obcego**. W standardzie metodycznym opisano propozycje efektywnych metod i **środków dydaktycznych**, z których nauczyciel może korzystać, przygotowując dzieci do posługiwania się językiem angielskim. Umieszczono w nim także informację dotyczącą instytucji, które udzielają metodycznego wsparcia nauczycielom, tj. WCIES oraz Centrum Zasobów Dydaktycznych Języka Angielskiego – Young Learners Resource Center (YLRS).

Standard organizacyjny

Standard organizacyjny opracowany został z myślą o dyrektorach placówek. Dokument wyjaśnia kwestie dotyczące sposobu realizacji zmienionej podstawy programowej w kontekście kwalifikacji kadry pedagogicznej. W dokumencie podkreślono, że z treści rozporządzenia nie wynika, iż każdy nauczyciel wychowania przedszkolnego musi znać język angielski, aby realizować podstawę programową w nowym obszarze.

Opracowanie jednolitego standardu obowiązującego we wszystkich placówkach nie było możliwe z uwagi na duże zróżnicowanie warszawskich dzielnic pod względem gęstości zaludnienia, wieku mieszkańców, a tym samym liczby dzieci w wieku przedszkolnym oraz stanu zatrudnienia kadry pedagogicznej. W związku z tym określono trzy warianty standardu (przy założeniu, że każda z wymienionych w wariantach osób prowadzących zajęcia językowe z dziećmi ma pełne kwalifikacje). Szczegóły przedstawia Tabela 1.

Prezentowane w *Modelu* warianty są propozycją, a ich wybór pozostawiono do decyzji warszawskich dyrektorów. Zasugerowano, aby tę decyzję dyrektorzy podejmowali, mając na uwadze: liczbę oddziałów, strukturę wiekową oddziałów, liczbę i stan kwalifikacji nauczycieli.

Wariant standardu organizacyjnego	Osoba przygotowująca dzieci do posługiwania się językiem obcym	Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym
Wariant 1.	Nauczyciel-wychowawca	W toku pracy dydaktyczno-wychowawczej
Wariant 2.	Inny nauczyciel zatrudniony w placówce, wyznaczony do prowadzenia zajęć językowych	Nie określono przepisami prawa; propozycję zawiera standard metodyczny
Wariant 3.	Nauczyciel-wychowawca	W toku pracy dydaktyczno-wychowawczej
	Inny nauczyciel zatrudniony w placówce, wyznaczony do prowadzenia zajęć językowych	Nie określono przepisami prawa; propozycję zawiera standard metodyczny

Tabela 1. Warianty standardu organizacyjnego. Źródło: Biuro Edukacji Urzędu m.st. Warszawy

Działania projektowe

Wdrażane w Warszawie zmiany są zarówno systemowe, jak i mają charakter projektu obejmującego konkretne działania.

Pilotażowe wdrożenie Modelu

Ze względu na skalę omawianych działań, ich konsekwencje organizacyjne oraz finansowe wdrożenie *Modelu* odbywa się równoległe z pilotażem. W tym celu Biuro Edukacji zaprosiło do współpracy 12 przedszkoli z różnych dzielnic Warszawy, nadając im status *przedszkoli ćwiczeń*. W niektórych już są wdrażane gotowe rozwiązania, zaś w niektórych istnieje potencjał kadrowy i organizacyjny, który pozwoli na wdrożenie wariantów proponowanych w *Modelu*.

Pilotaż trwać będzie przez cały rok szkolny 2015/2016. W tym czasie *przedszkola ćwiczeń* objęte zostaną wsparciem organizacyjnym i metodycznym. Za wsparcie metodyczne odpowiedzialne będzie WCIES oraz British Council. Wsparciem organizacyjnym będzie służyło Biuro Edukacji Urzędu m.st. Warszawy. Celem pilotażu jest zwiększenie efektywności i skuteczności wdrażanych zmian systemowych, co osiągnięte zostanie poprzez następujące działania:

- określenie i opisanie w pilotażowych *przedszkolach ćwiczeń* skutecznych i efektywnych rozwiązań organizacyjnych i metodycznych wdrażanych dotychczas w tych placówkach;

- testowanie możliwości adaptacji w *przedszkolach ćwiczeń* rozwiązań proponowanych m.in. przez British Council;
- opracowanie w postaci rekomendacji wielowariantowego modelu organizacyjno-metodycznego w zakresie przygotowania dzieci do posługiwania się językiem obcym;
- wprowadzenie w warszawskich placówkach rozwiązań cechujących się dużą efektywnością organizacyjną i metodyczną z uwzględnieniem wielowariantowości możliwych rozwiązań.

Wdrożenie Modelu

Wdrożenie *Modelu* zainauguowały spotkania informacyjne dla wszystkich interesariuszy instytucjonalnych. Wykorzystując internetowy system ankietowy, Biuro Edukacji przeprowadziło rekrutację zarówno na kursy językowe, jak i na kursy kwalifikacyjne z zakresu wczesnego nauczania języka obcego. Zgłoszeń na kursy dokonywali dyrektorzy placówek na podstawie własnych koncepcji realizacji zmienionego prawa oświatowego i na podstawie wariantowych propozycji zawartych w standardzie organizacyjnym. Rekrutacja trwała przez cały maj. Był to czas, kiedy dyrektorzy mogli rozważyć warianty i wspólnie z kadrami pedagogicznymi swoich placówek podjąć decyzję, według którego wariantu będzie realizowana zmieniona podstawa programowa i którzy nauczyciele wejdą w system kursów proponowanych przez m.st. Warszawę. W czasie gdy dyrektorzy podejmowali decyzje, w Biurze

Przedszkola pilotażowe:		
Lp	Przedszkole	Lokalizacja
1	nr 193	Mokotów
2	nr 237 im. Warszawskiej Syrenki	Wola
3	nr 159	Ursynów
4	nr 171	Praga Północ
5	267	Ursynów
6	nr 211 im. Kubusia Puchatka	Praga Południe - Saska Kępa
7	nr 201 Misia Ursynka	Ursynów
8	nr 282	Ursynów
9	nr 261 <i>Pod dębami</i>	Wesoła
10	nr 392 Wróbelka Elemelka	Praga Południe - Saska Kępa
11	nr 76 im. Warsa i Sawy	Białołęka

Tabela 2. Wykaz przedszkoli ćwiczeń biorących udział w pilotażu wdrożenia Warszawskiego modelu przygotowania językowego w wychowaniu przedszkolnym. Źródło: Biuro Edukacji Miasta st. Warszawy

Edukacji trwały intensywne prace nad zasadami precyzyjnymi i ujednocającymi mechanizm finansowania kursów przewidzianych *Modelem*.

Z uwzględnieniem obowiązującego prawa „rozszczelniono” zasady ubiegania się o zwrot kosztów uzyskania kwalifikacji, umożliwiając tym samym otrzymanie zwrotu kosztów nawet za uzyskanie jednego z komponentów kwalifikacji. Opracowane zasady zostały zaprezentowane dyrektorom dzielnicowych biur finansów oświaty oraz naczelnikom wydziałów oświaty i wychowania. W czerwcu, po zakończonej rekrutacji, przekazano burmistrzom raporty. Ich analiza pozwoliła burmistrzom na poznanie struktury kwalifikacji nauczycieli wychowania przedszkolnego. Raport stanowił materiał wyjściowy do opracowania *Dzielnicowego planu doskonalenia językowego nauczycieli wychowania przedszkolnego na rok szkolny 2015/2016*. W czerwcu swoje działania zintensyfikowało także WCIES poprzez współorganizację spotkania dla *przedszkoli ćwiczeń* oraz spotkania z zespołami metodycznymi.

Biuro Edukacji dokonało rozeznania, jakie jest zapotrzebowanie nauczycieli na organizację wakacyjnych sesji

egzaminów certyfikujących. We współpracy z British Council przedstawiono propozycje terminów egzaminów w sesji wakacyjnej. W związku z tym, że koszty egzaminów certyfikujących w 40 proc. ponoszą nauczyciele, sesje egzaminacyjne poprzedzono testami poziomującymi, które poza tym, że umożliwiły podział nauczycieli na grupy językowe, pozwoliły także – dla poziomu B2 – na ocenę, czy poziom umiejętności językowych danego nauczyciela jest wystarczający, aby zdać egzamin certyfikujący w sesji letniej. Mimo iż Biuro Edukacji odpowiada za organizację i finansowanie kursów na poziomie B1 i B2, poziomowaniem objęto także nauczycieli deklarujących znajomość języka na poziomie A2. Spodziewano się bowiem, że w tej grupie mieszczą się też niedoceniający swoich kompetencji językowych nauczyciele mający wyższy poziom umiejętności. Ta hipoteza znalazła potwierdzenie w wynikach testów poziomujących.

Jednym z istotnych działań wspierających zarządy dzielnic było przekazanie rekomendacji ofert firm językowych, które spełniały kryteria jakościowe przyjęte w Biurze Edukacji. Co istotne, rekomendowane były konkretne oferty, nie zaś firmy językowe jako takie. Rekomendacji udzielono ofertom, które zawierały informacje w zakresie: liczby godzin dla jednego semestru, liczby godzin dla danego poziomu językowego, form realizacji kursów, szacunkowych kosztów, certyfikacji zgodnej z prawem oświatowym oraz charakteryzowały się elastycznością czasową i lokalizacyjną. Ważnym kryterium była też prowadzona przez daną firmę polityka informacyjna dotycząca zmiany w prawie oświatowym, która powinna się opierać na rzetelnych danych odnoszących się do prawa. Rekomendacji udzielono ofertom złożonym przez firmy: Lang, LTC sp. z o.o. sp.k., Pearson Central Europe, British Council. Rekomendacja oferty nie oznacza konieczności podjęcia przez zarządy dzielnic czy przez dyrektorów placówek współpracy z daną firmą. Oferty mogą podlegać re negocjacji przez zarządy dzielnic.

W sierpniu br. zarządy dzielnic, na podstawie m.in. raportów z testów poziomujących, złożyły w Biurze Edukacji *Dzielnicowe plany doskonalenia językowego nauczycieli wychowania przedszkolnego na rok szkolny 2015/2016*, które pozwalają ocenić skalę doskonalenia językowego warszawskich nauczycieli w roku szkolnym 2015/2016. Na początku września uruchomiono rekrutację na formy doskonalenia dla nowo zatrudnionych nauczycieli oraz dla nauczycieli, którzy zdecydowali się, w uzgodnieniu z dyrektorami placówek, na

wejście w system kursów oferowanych przez m.st. Warszawy. Przeprowadzono też kolejne testy poziomujące dla nauczycieli, którzy ze względu na sezon urlopowy nie mogli przystąpić do testów w lipcu.

Opracowanie Pakietu edukacyjnego zawierającego materiały dydaktyczne i metodyczne

Pakiet zostanie opracowany pod koniec roku 2015 r. przez zespół ekspertów powołany przy WCIES. Będzie on zawierać materiały przydatne nauczycielom przygotowującym dzieci do posługiwania się językiem obcym. Adresatami *Pakietu* będą zarówno nauczyciele mający pełne kwalifikacje, jak i nauczyciele, którzy mają jedynie kwalifikacje językowe, a w wyznaczonym rozporządzeniem okresie przejściowym uzupełnią kwalifikacje metodyczne. Wartościowym materiałem wspierającym nauczycieli w przygotowaniu dzieci do posługiwania się językiem obcym jest wydane przez Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli (obecnie Ośrodek Rozwoju Edukacji) *Europejskie portfolio językowe dla dzieci w wieku od 6 do 10 lat*.

Działania upowszechniające i promocyjne

Działania informacyjne i upowszechniające prowadzone są na bieżąco poprzez sieć dystrybucji informacji, którą tworzą ściśle współpracujące ze sobą:

- Biuro Edukacji Urzędu m.st. Warszawy;
- wydziały oświaty i wychowania dla dzielnic m.st. Warszawy;
- doradcę metodyczni WCIES.

Inauguracja działań upowszechniających oraz pełna prezentacja *Modelu* odbyła się podczas Europejskiego Dnia Języków w Warszawie w dniach 23-24 września br.

Monitorowanie i ewaluacja

Ze względu na wieloletnią perspektywę wdrażania *Modelu* podejmowane działania podlegają bieżącemu monitorowaniu i poddane zostaną ewaluacji. Jednym z narzędzi opracowanych w Biurze Edukacji są *Dzielnicowe plany doskonalenia językowego nauczycieli wychowania przedszkolnego*, które rokrocznie składane będą przez zarządy dzielnic w Biurze Edukacji. Te plany zawierają m.in. koncepcję zarządu dotyczącą sposobu organizowania kursów i finansowania uwzględniającego także ewentualne przesunięcia środków zgodnie z uchwałą i zarządzeniami. Umieszczenie w planach koncepcji zarządu jest wyrazem tego, iż *Model* to nie narzucony odgórnie przez

Biuro Edukacji Urzędu m.st. Warszawy sztywny sposób postępowania. *Model* jest wspólnie wypracowaną koncepcją doskonalenia kadry warszawskich nauczycieli wychowania przedszkolnego, tak aby zmienione prawo nie wymuszało tylko podjęcia koniecznych działań, ale było rzeczywistą szansą rozwoju nauczycieli, budowania potencjału dzielnic i m.st. Warszawy.

Podsumowanie

Prezentowany w niniejszym artykule *Warszawski model przygotowania językowego w wychowaniu przedszkolnym* ze względu na skalę podjętych i planowanych działań jest bardzo dużym wyzwaniem edukacyjnym, koncepcyjnym i organizacyjnym dla Biura Edukacji Urzędu m.st. Warszawy, dzielnic m.st. Warszawy, instytucji wspierających oraz wszystkich partnerów. Jednak przede wszystkim jest to wyzwanie dla nauczycieli, tym większe, że niejednokrotnie będzie wymagało od nich przełamania psychologicznej bariery językowej.

W zmieniającym się świecie Warszawa i warszawscy nauczyciele nie mogą nie podjąć tego wyzwania. Odwołując się do słów Ludwiga Wittgensteina: *Granice mojego języka są granicami mojego świata*, stwórzmy dzieciom szansę podjęcia decyzji, gdzie będą przebiegać granice ich świata.

Bibliografia

- MEN (2014a) *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (DzU z 2014 r. poz. 803).
- MEN (2014b) *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli* (DzU z 2014 r. poz. 1084).
- MEN (2009) *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli* (DzU z 2009 r. poz.400).

Dorota Popowska

Pedagog – andragog. Pracownik Biura Edukacji Urzędu m.st. Warszawy w Wydziale Projektów Edukacyjnych, Współpracy Międzynarodowej i Doskonalenia Zawodowego; odpowiedzialna za wdrażanie *Warszawskiego modelu przygotowania językowego w wychowaniu przedszkolnym*.